

בבחינה שלפניכם ארבעה פרקים.
הזמן המוקצב הוא שעה וחצי.

בכל אחד מן הפרקים 1-3 יש קטע קריאה ואחריו שאלות.

בפרק 4 נתונים שני נושאים לכתיבה.
עליכם לבחור אחד מהם ולכתוב בהתאם להנחיות.

בהצלחה!

פרק 1

קראו את הקטע וענו על השאלות שאחריו.

צבע על הגוף

מעובד על פי כתבה מאת ענת ון-קליף שמאי, "עיניים" 1995

- (1) כמעט בכל בית יש צבעי איפור. משתמשים בהם כדי לייפות את הפנים, ולפעמים גם כדי להתחפש. צביעת הפנים איננה המצאה חדשה, להפך, היא הייתה נפוצה ומקובלת מאוד בתרבויות רבות בעבר הרחוק. עד היום, בכל רחבי העולם אנשים נוהגים לצבוע או לקעקע את גופם למטרות שונות.
- (5) באפריקה האמינו כי אדם שצובע את גופו, זוכה בכוח מסתורי ובעוצמה, ובאמצעותם הוא יכול ליצור קשר עם הרוחות הטובות ולהתגבר על כוחות הרשע או על שדים. לדוגמה, ציידים שצבעו את גופם והתחפשו לנמר, האמינו שכך יתמזל מזלם והצייד יצליח. שבטים מסוימים בסודן נוהגים עד היום לצבוע את כפות הרגליים והידיים בחנה, מפני שהם מאמינים שכך יגנו על הגוף מפני כניסת שדים.
- (10) בתאטרון ובאופרה ביפן משתמשים עד היום באיפור אמנותי, ובו הדוגמאות קבועות ומוסכמות, ולכל צבע יש תפקיד ברור המעיד על אופיה של הדמות שהשחקן מגלם. כך, למשל, אדום מסמל אומץ ונאמנות, ולבן מסמל ערמומיות ותושייה.
- (15) במצרים העתיקה אהבו לצבוע את העיניים בצבע שחור כדי לייפות אותן. במערב משתמשים בצבעי איפור כדי לייפות את הגוף וגם כדי להתחפש. לדוגמה, הסומק שנשים מורחות על הלחיים מקנה להן דימוי בריא ורענן. בתאטרון ובקולנוע האיפור מאפשר ליצור הבעות פנים שונות לפי דרישות התפקיד (למשל: פרצוף של אדם רשע, מראה חולני, צעיר או זקן).
- (20) את צבעי האיפור רוקחים כיום מצבעים מיוחדים שמתאימים לעור. כך יוצרים משחות, אבקות צבע ועפרונות צבעוניים לאיפור. גם החנה והפֶּחָל, המופקים מהטבע, משמשים כיום לאיפור ולצביעת הגוף. הצבעים האלה מתפלים - הם דוהים בהדרגה, ואפשר אף להסיר אותם במים.
- (25) לעומת זאת, יש אנשים שמזריקים צבע מתחת לעור בשיטה מסובכת מאוד, הנקראת "קעקוע". ציורי הקעקע אף הם משמשים לקישוט. יש גם אנשים שמקעקעים על גופם סמל לדבר שהם מזדהים אִתּוֹ או מחויבים אליו, למשל את שם האהוב או האהובה. התכנון והביצוע של ציורי קעקע צריכים להיות מדויקים מאוד, מפני שאי-אפשר להסיר את הציורים האלו ברחיצה, אלא רק בניתוח. לכן ציירי הקעקע משתמשים בדוגמאות מוכנות מראש, ולפיהן הם

(30) מציירים על הגוף. אמנות הקעקוע הייתה מקובלת כבר בעבר הרחוק באוסטרליה ובאפריקה, ולפני כמאתיים שנה היא הובאה לאירופה וליפן על ידי סוחרים, מלחים וחיילים אשר הרבו לנסוע בעולם.

שאלות:

1. מה הנושא המרכזי של הקטע?

- (1) איפור וצבע בתאטרון
- (2) הסיכון שיש בכתובות קעקע
- (3) צביעת הגוף ומטרותיה בתרבויות שונות
- (4) כיצד נעלם מן העולם המנהג של צביעת הגוף

2. מה תפקידה של הפסקה הראשונה בקטע (שורות 1-4)?

- (1) להציג את הנושא של הקטע
- (2) לשכנע שצביעת הגוף היא תופעה חיובית
- (3) לפרט את המטרות השונות של צביעת הגוף
- (4) להסביר כיצד התפתחה התופעה של צביעת הגוף

3. בקטע מוזכרות מטרות שונות של צביעת הגוף. ציינו שלוש מהן:

- א. _____
- ב. _____
- ג. _____

4. בשורות 7-8 כתוב: "ציידים שצבעו את גופם והתחפשו לנמר, האמינו שכך יתמזל מזלם והצייד יצליח". עובדה זו מוזכרת בקטע בתור **דוגמה** לצביעת הגוף כדי -

- (1) להתייפות
- (2) להעיד על האופי
- (3) לזכות בכוחות מיוחדים
- (4) להטעות את החיות על ידי התחפשות

(לנוחיותכם, הקטע מובא שוב)

צבע על הגוף

מעובד על פי כתבה מאת ענת ון-קליף שמאי, "עיניים" 1995

- (1) כמעט בכל בית יש צבעי איפור. משתמשים בהם כדי לייפות את הפנים, ולפעמים גם כדי להתחפש. צביעת הפנים איננה המצאה חדשה, להפך, היא הייתה נפוצה ומקובלת מאוד בתרבויות רבות בעבר הרחוק. עד היום, בכל רחבי העולם אנשים נוהגים לצבוע או לקעקע את גופם למטרות שונות.
- (5) באפריקה האמינו כי אדם שצובע את גופו, זוכה בכוח מסתורי ובעוצמה, ובאמצעותם הוא יכול ליצור קשר עם הרוחות הטובות ולהתגבר על כוחות הרשע או על שדים. לדוגמה, ציידים שצבעו את גופם והתחפשו לנמר, האמינו שכך יתמזל מזלם והצייד יצליח. שבטים מסוימים בסודן נוהגים עד היום לצבוע את כפות הרגליים והידיים בחנה, מפני שהם מאמינים שכך יגנו על הגוף מפני כניסת שדים.
- (10) בתאטרון ובאופרה ביפן משתמשים עד היום באיפור אמנותי, ובו הדוגמאות קבועות ומוסכמות, ולכל צבע יש תפקיד ברור המעיד על אופיה של הדמות שהשחקן מגלם. כך, למשל, אדום מסמל אומץ ונאמנות, ולבן מסמל ערמומיות ותושייה.
- (15) במצרים העתיקה אהבו לצבוע את העיניים בצבע שחור כדי לייפות אותן. במערב משתמשים בצבעי איפור כדי לייפות את הגוף וגם כדי להתחפש. לדוגמה, הסומק שנשים מורחות על הלחיים מקנה להן דימוי בריא ורענן. בתאטרון ובקולנוע האיפור מאפשר ליצור הבעות פנים שונות לפי דרישות התפקיד (למשל: פרצוף של אדם רשע, מראה חולני, צעיר או זקן).
- (20) את צבעי האיפור רוקחים כיום מצבעים מיוחדים שמתאימים לעור. כך יוצרים משחות, אבקות צבע ועפרונות צבעוניים לאיפור. גם החנה והפֶּחָל, המופקים מהטבע, משמשים כיום לאיפור ולצביעת הגוף. הצבעים האלה מְתַפְּלִים - הם דוהים בהדרגה, ואפשר אף להסיר אותם במים.
- (25) לעומת זאת, יש אנשים שמזריקים צבע מתחת לעור בשיטה מסובכת מאוד, הנקראת "קעקוע". ציורי הקעקע אף הם משמשים לקישוט. יש גם אנשים שמקעקעים על גופם סמל לדבר שהם מזדהים אִתּוֹ או מחויבים אליו, למשל את שם האהוב או האהובה. התכנון והביצוע של ציורי קעקע צריכים להיות מדויקים מאוד, מפני שאי-אפשר להסיר את הציורים האלו ברחיצה, אלא רק בניתוח. לכן ציירי הקעקע משתמשים בדוגמאות מוכנות מראש, ולפיהן הם מציירים על הגוף. אמנות הקעקוע הייתה מקובלת כבר בעבר הרחוק
- (30) באוסטרליה ובאפריקה, ולפני כמאתיים שנה היא הובאה לאירופה וליפן על ידי סוחרים, מלחים וחיילים אשר הרבו לנסוע בעולם.

5. בשורה 20 כתוב: "רוקחים... מצבעים מיוחדים". במקום המילה **רוקחים** היה אפשר לכתוב -

- (1) מכינים
- (2) מאפרים
- (3) מציירים
- (4) ממציאים

6. בשורות 22-23 כתוב: "הצבעים האלה מתפללים". מהם **צבעים מתפללים**?

- (1) צבעי גוף
- (2) צבעי תכלת
- (3) צבעים שמופקים מהטבע
- (4) צבעים שנעלמים בתוך זמן מה

7. השלימו את החסר: הביטוי **לעומת זאת** (שורה 24) מציין יחס של _____ בין צביעה בצבעים מתכלים לבין קעקוע.

- (1) הנגדה
- (2) הדגמה
- (3) הוספה
- (4) הסתייגות

8. לפי הקטע, מדוע משתמשים ציירי הקעקע בדוגמאות מוכנות מראש?

9. איזה מהצירופים הבאים **אינו** צירוף סמיכות?

- (1) צבע שחור
- (2) ציור קעקע
- (3) כפות רגליים
- (4) תרבות המערב

(לנוחיותכם, הקטע מובא שוב)

צבע על הגוף

מעובד על פי כתבה מאת ענת ון-קליף שמאי, "עיניים" 1995

- (1) כמעט בכל בית יש צבעי איפור. משתמשים בהם כדי לייפות את הפנים, ולפעמים גם כדי להתחפש. צביעת הפנים איננה המצאה חדשה, להפך, היא הייתה נפוצה ומקובלת מאוד בתרבויות רבות בעבר הרחוק. עד היום, בכל רחבי העולם אנשים נוהגים לצבוע או לקעקע את גופם למטרות שונות.
- (5) באפריקה האמינו כי אדם שצובע את גופו, זוכה בכוח מסתורי ובעוצמה, ובאמצעותם הוא יכול ליצור קשר עם הרוחות הטובות ולהתגבר על כוחות הרשע או על שדים. לדוגמה, ציידים שצבעו את גופם והתחפשו לנמר, האמינו שכך יתמזל מזלם והצייד יצליח. שבטים מסוימים בסודן נוהגים עד היום לצבוע את כפות הרגליים והידיים בחנה, מפני שהם מאמינים שכך יגנו על הגוף מפני כניסת שדים.
- (10) בתאטרון ובאופרה ביפן משתמשים עד היום באיפור אמנותי, ובו הדוגמאות קבועות ומוסכמות, ולכל צבע יש תפקיד ברור המעיד על אופיה של הדמות שהשחקן מגלם. כך, למשל, אדום מסמל אומץ ונאמנות, ולבן מסמל ערמומיות ותושייה.
- (15) במצרים העתיקה אהבו לצבוע את העיניים בצבע שחור כדי לייפות אותן. במערב משתמשים בצבעי איפור כדי לייפות את הגוף וגם כדי להתחפש. לדוגמה, הסומק שנשים מורחות על הלחיים מקנה להן דימוי בריא ורענן. בתאטרון ובקולנוע האיפור מאפשר ליצור הבעות פנים שונות לפי דרישות התפקיד (למשל: פרצוף של אדם רשע, מראה חולני, צעיר או זקן).
- (20) את צבעי האיפור רוקחים כיום מצבעים מיוחדים שמתאימים לעור. כך יוצרים משחות, אבקות צבע ועפרונות צבעוניים לאיפור. גם החנה והפֶּחָל, המופקים מהטבע, משמשים כיום לאיפור ולצביעת הגוף. הצבעים האלה מְתַפְּלִים - הם דוהים בהדרגה, ואפשר אף להסיר אותם במים.
- (25) לעומת זאת, יש אנשים שמזריקים צבע מתחת לעור בשיטה מסובכת מאוד, הנקראת "קעקוע". ציורי הקעקע אף הם משמשים לקישוט. יש גם אנשים שמקעקעים על גופם סמל לדבר שהם מזדהים אִתּוֹ או מחויבים אליו, למשל את שם האהוב או האהובה. התכנון והביצוע של ציורי קעקע צריכים להיות מדויקים מאוד, מפני שאי-אפשר להסיר את הציורים האלו ברחיצה, אלא רק בניתוח. לכן ציירי הקעקע משתמשים בדוגמאות מוכנות מראש, ולפיהן הם מציירים על הגוף. אמנות הקעקוע הייתה מקובלת כבר בעבר הרחוק
- (30) באוסטרליה ובאפריקה, ולפני כמאתיים שנה היא הובאה לאירופה וליפן על ידי סוחרים, מלחים וחיילים אשר הרבו לנסוע בעולם.

10. הקיפו בעיגול את תפקידה של המילה המודגשת בכל משפט:

- א. לכל צבע יש תפקיד **ברור**. שם עצם / שם תואר / פועל
ב. החומרים **משמשים** לצביעה. שם עצם / שם תואר / פועל
ג. ציירי הקעקע משתמשים ב**דוגמאות** מוכנות. שם עצם / שם תואר / פועל

11. לפניכם שני נושאים לכתובה. בחרו **אחד** מהם ופתבו בהתאם להנחיות:

א. אצלנו, בני נוער נוהגים להתקשט באמצעות איפור, הדבקות מדבקות על הגוף, קעקוע וכד'. האם אתם הייתם רוצים להשתמש באחד או יותר מאמצעים אלה? פתבו ונמקו.

ב. אוהד של קבוצת כדורסל קעקע על זרועו את סמל הקבוצה שהוא אוהד. מה דעתכם על מעשה זה? פתבו ונמקו.

פרק 2

קראו את הקטע וענו על השאלות שאחריו.

ילדי הטלוויזיה

מעובד מתוך כתבה מאת נתן דונביץ'

- (1) אחד העיסוקים המרכזיים של ילדים בימינו הוא צפייה בטלוויזיה. משום כך, שאלה מעניינת וקשה שצריך לתת עליה את הדעת היא: כיצד ייראה בעתיד דור הילדים הצמוד למקלט הטלוויזיה?
- (5) יש הטוענים כי הטלוויזיה הופכת את המתמכרים לה - ילדים ומבוגרים - לאנשים סבילים, לעתים אדישים. היא איננה תובעת מהצופה בה דבר. הוא רק יושב מולה, והיא עושה את כל השאר. כדי לצפות בסרט בטלוויזיה אין צורך לטרוח כהוא-זה: לא להיפגש עם חברים, לא ללכת לבית הקולנוע, ולא לעמוד בתור כדי לקנות כרטיסים.
- (10) טענה נוספת היא שהילד השקוע בכורסת הטלוויזיה יהיה אדם חברתי פחות. כבר עכשו אין הילדים חיים כפי שחיו ילדים פעם: הם אינם הולכים לבקר אצל חברים, אינם מכינים שיעורים בצוותא, אינם מבקשים לאכול אצל חברים וממעטים לשחק בחוץ, באוויר הצח עם חברים וחברות.
- (15) יש מחקרים רבים על השפעת סצנות של אלימות בטלוויזיה על הצופה הצעיר או הבוגר. ככל שתרבה לקרוא מחקרים כאלה, כך תגבר מבוכתך. האחד טוען שלאלימות השפעה הרסנית על נפש הילד, והאחר מוכיח באותות ובמופתים את ההפך: כל מטען האלימות של הצופה משתחרר בצפייה הזאת.
- (20) עם זאת, הילד של היום רואה עולם מעניין יותר בזכות הטלוויזיה. יש סרטים שמעשירים את הידע ומרחיבים את האופקים. עולם ומלואו נגלים לעיני הצופה הצעיר. מצלמות הטלוויזיה מביאות אליו את מצולות הים ואת מערכות הכוכבים, בְּשׂוֹת רחוקות, תרבויות נסתרות ואורח חיים זר לו.
- ברור לכול שיש לטלוויזיה השפעות מפליגות בתחומים שונים על הצופה הצעיר, אך איש אינו יכול להשיב בבירור מה דמות תהיה לילד או לנער כשיגדל ויהיה בוגר, או מה תהא דמותה של החברה בשנים הבאות. לטלוויזיה, על כל פנים, תהיה השפעה רבה על פניה של החברה.

שאלות:

1. בקטע מוזכרות השפעות שליליות של הצפייה בטלוויזיה. ציינו שתיים מהן:

- א. _____

 ב. _____

2. בקטע מוזכרות גם השפעות חיוביות שעשויות להיות לצפייה בטלוויזיה. ציינו אותן:

- א. _____

 ב. _____

3. משמעות הצירוף **לתת עליה את הדעת** (שורה 2) היא -

- (1) להציע הצעות
 (2) לתת עליה תשובה
 (3) להביע דעה בעניין
 (4) להקדיש לה מחשבה

4. משמעות המילה **סבילים** (שורה 5) היא -

- (1) סובלים
 (2) מכורים
 (3) לא פעילים
 (4) בלתי נסבלים

(לנוחיותכם, הקטע מובא שוב)

ילדי הטלויזיה

מעובד מתוך כתבה מאת נתן דונביץ'

- (1) אחד העיסוקים המרכזיים של ילדים בימינו הוא צפייה בטלויזיה. משום כך, שאלה מעניינת וקשה שצריך לתת עליה את הדעת היא: כיצד ייראה בעתיד דור הילדים הצמוד למקלט הטלויזיה?
- (5) יש הטוענים כי הטלויזיה הופכת את המתמכרים לה - ילדים ומבוגרים - לאנשים סבילים, לעתים אדישים. היא איננה תובעת מהצופה בה דבר. הוא רק יושב מולה, והיא עושה את כל השאר. כדי לצפות בסרט בטלויזיה אין צורך לטרוח כהוא-זה: לא להיפגש עם חברים, לא ללכת לבית הקולנוע, ולא לעמוד בתור כדי לקנות כרטיסים.
- (10) טענה נוספת היא שהילד השקוע בכורסת הטלויזיה יהיה אדם חברתי פחות. כבר עכשו אין הילדים חיים כפי שחיו ילדים פעם: הם אינם הולכים לבקר אצל חברים, אינם מכינים שיעורים בצוותא, אינם מבקשים לאכול אצל חברים וממעטים לשחק בחוץ, באוויר הצח עם חברים וחברות.
- (15) יש מחקרים רבים על השפעת סצנות של אלימות בטלויזיה על הצופה הצעיר או הבוגר. ככל שתרבה לקרוא מחקרים כאלה, כך תגבר מבוכתך. האחד טוען שלאלימות השפעה הרסנית על נפש הילד, והאחר מוכיח באותות ובמופתים את ההפך: כל מטען האלימות של הצופה משתחרר בצפייה הזאת.
- (20) עם זאת, הילד של היום רואה עולם מעניין יותר בזכות הטלויזיה. יש סרטים שמעשירים את הידע ומרחיבים את האופקים. עולם ומלואו נגלים לעיני הצופה הצעיר. מצלמות הטלויזיה מביאות אליו את מצולות הים ואת מערכות הכוכבים, זְבָזָזות רחוקות, תרבויות נסתרות ואורח חיים זר לו.
- ברור לכול שיש לטלויזיה השפעות מפליגות בתחומים שונים על הצופה הצעיר, אך איש אינו יכול להשיב בבירור מה דמות תהיה לילד או לנער כשיגדל ויהיה בוגר, או מה תהא דמותה של החברה בשנים הבאות. לטלויזיה, על כל פנים, תהיה השפעה רבה על פניה של החברה.

5. איזו מילת חיבור אפשר להוסיף בין "לעתים אדישים" לבין "היא איננה תובעת מהצופה בה דבר" (שורה 5)?

- (1) כי
- (2) גם
- (3) לכן
- (4) אבל

6. בשורה 6 כתוב: "... והיא עושה את כל השאר". למי או למה הכוונה במילה **היא**?

7. בשורה 14 כתוב: "כך תגבר מבוכתך". מדוע תגבר מבוכתו של קורא המחקרים?

8. בשורה 22 כתוב: "מה דמות תהיה לילד או לנער...". באיזו מילה אפשר להחליף את המילה **מה** במשפט זה, בלי לשנות את משמעותו?

9. הקיפו בעיגול את המילים היוצרות צירופי סמיכות:

- א. סמוך אל מקלט הטלויזיה
- ב. השפעה הרסנית על נפש הילד
- ג. מטען האלימות של הצופה משתחרר

(לנוחיותכם, הקטע מובא שוב)

ילדי הטלויזיה

מעובד מתוך כתבה מאת נתן דונביץ'

- (1) אחד העיסוקים המרכזיים של ילדים בימינו הוא צפייה בטלויזיה. משום כך, שאלה מעניינת וקשה שצריך לתת עליה את הדעת היא: כיצד ייראה בעתיד דור הילדים הצמוד למקלט הטלויזיה?
- (5) יש הטוענים כי הטלויזיה הופכת את המתמכרים לה - ילדים ומבוגרים - לאנשים סבילים, לעתים אדישים. היא איננה תובעת מהצופה בה דבר. הוא רק יושב מולה, והיא עושה את כל השאר. כדי לצפות בסרט בטלויזיה אין צורך לטרוח כהוא-זה: לא להיפגש עם חברים, לא ללכת לבית הקולנוע, ולא לעמוד בתור כדי לקנות כרטיסים.
- (10) טענה נוספת היא שהילד השקוע בכורסת הטלויזיה יהיה אדם חברתי פחות. כבר עכשו אין הילדים חיים כפי שחיו ילדים פעם: הם אינם הולכים לבקר אצל חברים, אינם מכינים שיעורים בצוותא, אינם מבקשים לאכול אצל חברים וממעטים לשחק בחוץ, באוויר הצח עם חברים וחברות.
- (15) יש מחקרים רבים על השפעת סצנות של אלימות בטלויזיה על הצופה הצעיר או הבוגר. ככל שתרבה לקרוא מחקרים כאלה, כך תגבר מבוכתך. האחד טוען שלאלימות השפעה הרסנית על נפש הילד, והאחר מוכיח באותות ובמופתים את ההפך: כל מטען האלימות של הצופה משתחרר בצפייה הזאת.
- (20) עם זאת, הילד של היום רואה עולם מעניין יותר בזכות הטלויזיה. יש סרטים שמעשירים את הידע ומרחיבים את האופקים. עולם ומלואו נגלים לעיני הצופה הצעיר. מצלמות הטלויזיה מביאות אליו את מצולות הים ואת מערכות הכוכבים, בָּשׁוֹת רחוקות, תרבויות נסתרות ואורח חיים זר לו.
- ברור לכול שיש לטלויזיה השפעות מפליגות בתחומים שונים על הצופה הצעיר, אך איש אינו יכול להשיב בבירור מה דמות תהיה לילד או לנער כשיגדל ויהיה בוגר, או מה תהא דמותה של החברה בשנים הבאות. לטלויזיה, על כל פנים, תהיה השפעה רבה על פניה של החברה.

10. כתבו ליד כל משפט אם הוא מובא בקטע בתור עובדה או דעה:

א. הטלויזיה גורמת למתמכרים לה - ילדים ומבוגרים - להיות טיפוסים סבילים ואדישים.

ב. לאלימות בטלויזיה יש השפעה הרסנית על נפש הילד.

ג. האלימות בטלויזיה משחררת את מטען האלימות של הצופה, והוא נעשה בלתי אליים.

ד. מצלמות הטלויזיה מביאות אל הצופה עולמות רחוקים.

11. כתבו סיכום קצר של הקטע. בסיכומכם ציינו את הטענות השונות המוצגות בקטע ואת מסקנתו של הכותב.

פרק 3

קראו את הקטע וענו על השאלות שאחריו.

מלח

מעובד מתוך "ספר לי מדוע תגיד לי למה" (אנציקלופדיה של שאלות ותשובות) בעריכת ארקדי לאקוב

- (1) רוב עמי העולם מתבלים את מזונם במלח, אולם דומה שלא כל העמים זקוקים לו באותה מידה. מתברר שתוספת מלח למזון אינה חיונית לבני אדם הניזונים בעיקר מן החי - מבשר ומחלב, ובעיקר אם הם אוכלים את הבשר נא או צלוי, שכן כך המלח המצוי בו אינו אובד. אבל אנשים שניזונים בעיקר מדגנים ומירקות או מבשר מבושל - זקוקים למלח וחשים תאוה רבה אליו. תופעה דומה מוכרת אצל בעלי החיים: הטורפים אינם זקוקים למלח, ואילו אוכלי העשב משתוקקים לו מאוד. ואמנם, האדם החל להוסיף מלח למזונו דרך קבע, כאשר חדל לנדוד ולהיזון מבשר ציד. משהתיישב והחל לעבד את האדמה, הייתה לו צריכת המלח להרגל.
- (10) משגבר הביקוש למלח, הוא נעשה מצרך חשוב במסחר. אחת הדרכים העתיקות ביותר באיטליה קרויה "ויה סאלאריה" (ויה=דרך, סאל=מלח), כלומר "דרך המלח" - משום שבעיקר בה הובל המלח. בצבא הרומי נהגו לתת לקצינים ולחיילים "סאלאריום" - שק מלח - במקום כסף. משום כך, מילה זו היא המקור למילה המשמשת עד היום בשפות אירופיות רבות לציון משכורת. לדוגמה, באנגלית משכורת היא "סאלרי".
- (15) האדם מייחס למלח גם משמעות סמלית. המונח "לחם ומלח" פירושו ברוב חלקי העולם מזון חיוני לקיום, וקבלת פניו של אורח בלחם ובמלח כמוה כהזמנתו לחיות בקרב מארחיו. בזמנים קדומים, כאשר נהגו להעלות קרבנות לאלים, שימש המלח גם הוא מנחה, משום שדבקה בו משמעות דתית. באגדות נזכר המלח כחומר פשוט שאי-אפשר בלעדיו, או כמצרך זול ועממי שבלעדיו אין טעם לחיים. מכיוון שהמלח מיטיב לשמר מזונות, הוא נעשה סמל לדבר המאריך ימים. לכן, כנראה, נהגו לכלול מלח בסעודות שבהן כרתו ברית, וטבעו את המושג "ברית מלח", שפירושו ברית שנועדה להיות בת קיימא.
- (20)

השאלות:

1. בשורות 6-7 כתוב: "תופעה דומה מוכרת אצל בעלי החיים: הטורפים אינם זקוקים למלח, ואילו אוכלי העשב משתוקקים לו מאוד". איזו טענה המידע הזה בא לחזק?

2. לפי הקטע, מתי נעשה המלח חלק קבוע במזונו של האדם?

3. למה שימש המלח בזמנים קדומים? ציינו שלושה שימושים:

א. _____

ב. _____

ג. _____

4. בשורה 16 כתוב: "האדם מייחס למלח גם משמעות סמלית". הביאו שתי דוגמאות לכך מתוך הקטע:

א. המלח הוא סמל ל- _____

ב. המלח הוא סמל ל- _____

5. הפועל **מְתַבְּלִים** (שורה 1) קשור במשמעותו למילה -

- (1) תַּבַּל
- (2) טבלה
- (3) תַּבְּלִין
- (4) טובלים

(לנוחיותכם, הקטע מובא שוב)

מלח

מעובד מתוך "ספר לי מדוע תגיד לי למה" (אנציקלופדיה של שאלות ותשובות) בעריכת ארקדי לאוקוב

- (1) רוב עמי העולם מתבלים את מזונם במלח, אולם דומה שלא כל העמים זקוקים לו באותה מידה. מתברר שתוספת מלח למזון אינה חיונית לבני אדם הניזונים בעיקר מן החי - מבשר ומחלב, ובעיקר אם הם אוכלים את הבשר נא או צלוי, שכן כך המלח המצוי בו אינו אובד. אבל אנשים שניזונים בעיקר מדגנים ומירקות או מבשר מבושל - זקוקים למלח וחשים תאוה רבה אליו. תופעה דומה מוכרת אצל בעלי החיים: הטורפים אינם זקוקים למלח, ואילו אוכלי העשב משתוקקים לו מאוד. ואמנם, האדם החל להוסיף מלח למזונו דרך קבע, כאשר חדל לנדוד ולהיזון מבשר ציד. משהתיישב והחל לעבד את האדמה, הייתה לו צריכת המלח להרגל.
- (10) משגבר הביקוש למלח, הוא נעשה מצרך חשוב במסחר. אחת הדרכים העתיקות ביותר באיטליה קרויה "ויה סאלאריה" (ויה=דרך, סאל=מלח), כלומר "דרך המלח" - משום שבעיקר בה הובל המלח. בצבא הרומי נהגו לתת לקצינים ולחיילים "סאלאריום" - שק מלח - במקום כסף. משום כך, מילה זו היא המקור למילה המשמשת עד היום בשפות אירופיות רבות לציון משכורת. לדוגמה, באנגלית משכורת היא "סאלרי".
- (15) האדם מייחס למלח גם משמעות סמלית. המונח "לחם ומלח" פירושו ברוב חלקי העולם מזון חיוני לקיום, וקבלת פניו של אורח בלחם ובמלח כמוה כהזמנתו לחיות בקרב מארחיו. בזמנים קדומים, כאשר נהגו להעלות קרבנות לאלים, שימש המלח גם הוא מנחה, משום שדבקה בו משמעות דתית.
- (20) באגדות נזכר המלח כחומר פשוט שאי-אפשר בלעדיו, או כמצרך זול ועממי שבלעדיו אין טעם לחיים. מכיוון שהמלח מיטיב לשמר מזונות, הוא נעשה סמל לדבר המאריך ימים. לכן, כנראה, נהגו לכלול מלח בסעודות שבהן כרתו ברית, וטבעו את המושג "ברית מלח", שפירושו ברית שנועדה להיות בת קיימא.

6. מילת הקישור **ואילו** במשפט "הטורפים אינם זקוקים למלח, ואילו אוכלי העשב משתוקקים לו מאוד" (שורות 6-7) מצביעה על קשר של -

- (1) ניגוד
- (2) סיבה
- (3) בְּרָה
- (4) הוספה

7. במשפט "מְשָׁגֵר הַבִּיקוּשׁ לַמֶּלֶךְ..." (שורה 10), משמעות המיליות **מְשָׁ** היא -

- (1) לפני ש...
- (2) מרגע ש...
- (3) ממקום ש...
- (4) אף על פי ש...

8. למי או למה מתייחסת כל אחת מהמילים המודגשות?

א. "... הייתה **לו** צריכת המלח..." (שורה 9)

ב. "... משום שבעיקר **בה** הובל המלח" (שורה 12)

9. מה משמעותה של המילה **מְאַרְחִיו** (שורה 18)?

- (1) המארח שלו
- (2) המארח שלהם
- (3) המארחים שלו
- (4) המארחים שלהם

(לנוחיותכם, הקטע מובא שוב)

מלח

מעובד מתוך "ספר לי מדוע תגיד לי למה" (אנציקלופדיה של שאלות ותשובות) בעריכת ארקדי לאוקוב

- (1) רוב עמי העולם מתבלים את מזונם במלח, אולם דומה שלא כל העמים זקוקים לו באותה מידה. מתברר שתוספת מלח למזון אינה חיונית לבני אדם הניזונים בעיקר מן החי - מבשר ומחלב, ובעיקר אם הם אוכלים את הבשר נא או צלוי, שכן כך המלח המצוי בו אינו אובד. אבל אנשים שניזונים בעיקר מדגנים ומירקות או מבשר מבושל - זקוקים למלח וחשים תאוה רבה אליו. תופעה דומה מוכרת אצל בעלי החיים: הטורפים אינם זקוקים למלח, ואילו אוכלי העשב משתוקקים לו מאוד. ואמנם, האדם החל להוסיף מלח למזונו דרך קבע, כאשר חדל לנדוד ולהיזון מבשר ציד. משהתיישב והחל לעבד את האדמה, הייתה לו צריכת המלח להרגל.
- (10) מִשְׁגֵּבֵר הַבִּיקוּשׁ לַמֶּלַח, הוּא נַעֲשֶׂה מִצֶּרֶךְ חָשׁוּב בַּמִּסְחָר. אַחַת הַדְּרָכִים הַעֲתִיקוֹת בִּיּוֹתֵר בְּאִיטָלִיָּה קְרוּיָה "וִיָּה סַאֲלָרִיָּה" (וִיָּה=דֶּרֶךְ, סַאֲל=מֶלַח), כְּלוּמֵר "דֶּרֶךְ הַמֶּלַח" - מִשׁוּם שֶׁבְּעִיקָר בֵּה הוּבַל הַמֶּלַח. בְּצַבֵּא הַרומִי נִהְגוּ לַתֵּת לַקְצִינִים וְלַחִיילִים "סַאֲלָרִיוֹם" - שֶׁקֶ מֶלַח - בַּמְקוֹם כִּסְף. מִשׁוּם כֵּךְ, מִיֵּלָה זֶה הָיָא הַמְקוֹר לַמִּיֵּלָה הַמִּשְׁמֶשֶׁת עַד הַיּוֹם בְּשִׁפּוֹת אִירוֹפִיּוֹת רַבּוֹת לַצִּיּוֹן מִשְׁכּוֹרֵת. לְדוֹגְמָה, בְּאִנְגְלִיָּה מִשְׁכּוֹרֵת הִיא "סַאֲלָרִי".
- (15) הָאָדָם מִיֵּיחֶס לַמֶּלַח גַּם מִשְׁמַעוֹת סַמְלִיָּת. הַמוֹנַח "לַחֶם וּמֶלַח" פִּירוּשׁוֹ בְּרַבֵּב חֲלָקֵי הָעוֹלָם מִזוֹן חִיוֹנֵי לַקִּיּוֹם, וְקַבְלַת פְּנִיּוֹ שֶׁל אֹרַח בַּלַּחֶם וּבַמֶּלַח כְּמוֹהַ כְּהַזְמַנְתּוֹ לַחִיּוֹת בַּקֶּרֶב מֵאַרְחִיו. בְּזַמְנֵים קְדוּמִים, כֹּאשֶׁר נִהְגוּ לַהֲעֵלוֹת קֶרְבָּנוֹת לַאֲלִים, שִׁימַשׁ הַמֶּלַח גַּם הוּא מְנַחָה, מִשׁוּם שֶׁדְּבָקָה בּוֹ מִשְׁמַעוֹת דִּתִּית. בְּאַגְדוֹת נִזְכַּר הַמֶּלַח כְּחֹמֶר פְּשוֹט שְׂאִי-אַפְשֶׁר בַּלְעֲדִיו, אִו כְּמִצְרֵךְ זוֹל וְעַמְמִי שֶׁבַּלְעֲדִיו אֵין טַעַם לַחִיּוֹם. מִכִּיוּן שֶׁהַמֶּלַח מִיֵּטִיב לְשִׁמּוֹר מִזוֹנוֹת, הוּא נַעֲשֶׂה סַמֵּל לְדַבֵּר הַמֵּאֲרִיךְ יָמִים. לָכֵן, כְּנִרְאָה, נִהְגוּ לְכַלּוֹל מֶלַח בְּסַעֲוֹדוֹת שֶׁבֵּהֵן כְּרַתּוֹ בְּרִית, וְטַבְעוּ אֶת הַמוֹשֵׁג "בְּרִית מֶלַח", שֶׁפִּירוּשׁוֹ בְּרִית שְׁנוּעֵדָה לַהֲיִית בַּת קִיִּימָא.

10. משמעות הביטוי **בת קיימא** (שורות 23-24) היא -

- (1) מקומית
- (2) בת חלוף
- (3) בינלאומית
- (4) נשארת לעד

11. איזו מהמילים הבאות **אינה** בצורת רבים?

- (1) דגנים
- (2) ירקות
- (3) דרכיה
- (4) משמעות

